

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610210 Guldplatshagen

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland

651 86 Karlstad

010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610210 Guldplatshagen

Kommun: Filipstad

Områdets totala areal: 1,9 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-12-22

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

6520 - Höglänta slätterängar

1902 - Guckusko, *Cypripedium calceolus*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Det prioriterade bevarandevärdet är att vårda och bevara beståndet med guckusko. Prioriterat är även skötseln av de höglänta slätterängarna med en i övrig rik hävdgynnad flora.

Motivering: Beståndet av guckusko i Guldplatshagen är länets största. Områdets kalkrika berggrund skapar även goda förutsättningar för en i övrigt rik hävdgynnad flora. Höglänta slätterängar är en naturtyp med ogynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå som är viktig att bevara.

Prioriterade åtgärder: Årlig hävd och röjning av igenväxningsvegetation. Bibehålla gynnsamma förutsättningar för bevarandet av beståndet av guckusko.

Beskrivning av området

Guldplatshagen ligger i en östsluttning som vetter mot Lerviken i sjön Yngens nordspets. Området varierar kraftigt från fuktiga till friska partier men även till torrare partier. Fältskiktet utgörs av en kombination av ängsartad flora och mer skogstypisk vegetation. Trädskiktet är glest och består främst av relativt likåldrig björk men även inslag av asp och gran förekommer. En kort stenmur finns i anslutning till en gammal igenväxt åkerteg i reservatets nordöstra del. Stenmuren löper från stranden i västlig riktning.

Guldplatshagen utgjordes tidigare av löväng. Slätter pågick fram till 1935 - 1940. Därefter betades området fram till 1958. Från 1946 finns noteringar om området som då beskrivs som en löväng med barrträdsinblandning. 1958 utgjordes området av ett aspdominerat lövskogsbestånd. Under 1958-59 avverkades lövbeståndet varefter granplantering skedde. Områdets stolthet guckuskon skyddades av intresserad revirpersonal hos skogsbolaget genom att granplantering undveks på själva växtplatsen.

År 1977 blev området naturreservat med syfte att gynna en av länets få lokaler av guckusko samt områdets i övrigt frodiga och artrika vegetation. Traktens rika flora karaktäriseras av den näringsrika berggrunden med kalk och grönstensförekomster. Bland förekommande växtarter märks framför allt orkidéerna guckusko, brudsporre, tvåblad och jungfru Marie nycklar. Vegetationen hade vid tiden före reservatsbildningen påverkats starkt av igenväxning. Målet med reservatet blev att återskapa öppen äng med lövträdsdungar. Det första som gjordes i området var att successivt avverka de cirka 15-åriga granarna och röja slyuppslag. Därefter återinfördes årlig slätter i nordvästra delen. Den nordvästra delen utgörs av ett kalkpåverkat fuktängsstråk med inslag av några torrare delar med kalkpåverkad och hävdberoende ängsvegetation. Det är i denna del som beståndet av guckusko finns. Andra hävdgynnade arter som finns är dvärglummer, darrgräs, hårstarr, jungfrulin, brudsporre och kattfot. En för landskapet sällsynt art som påträffas i fuktstråkets nedre del är trådfräken som sannolikt också är en hävdgynnad art.

Under 2000 togs en restaureringsplan fram för den sydöstra delen av området den s k utvecklingsmarken. Målet med restaureringen var att genom röjning och restaureringsbete skapa en slätterhävdad ängsmark. Restaureringen inleddes under vintern 2012/2013 genom att glesa ur trädskiktet i reservatet. Ungefär hälften av träden avverkades i reservatet. Restaureringsinsatsen slutfördes under vintern 2015/2016 då ytterligare 80 % av de kvarvarande träden avverkades. Under hösten 2016 röjdes slyn i området. Träden som lämnades kvar står solitärt eller i mindre grupper. På den restaurerade ytan planeras bete.

Omgivningen kring Guldplatshagen utgörs av produktionsskog, främst av gran men även tall. I skogsterrängen skymtar dock odlingsrösen och stengärdesgårdar vilket påminner om tidigare slätter och betesdrift. Tidigare var dessa skogsbeklädda arealer åker-, ängs- och hagmarker. Att skapa en attraktiv övergång från Guldplatshagens löväng till angränsande skog ingår i naturreservatets skötselplan.

Vad kan påverka negativt

Se beskrivning av av negativ påverkan för utpekad naturtyp "Höglänta slätterängar" och utpekad art "Guckusko".

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekad naturtyp och art uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetilstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Enligt första stycket i 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap 4 § miljöbalken).
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.
- Svenska Natura 2000 - områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Beslutade föreskrifter och skötselplan för naturreservatet Guldplatshagen 1977-04-18. Hela Natura 2000 - området omfattas av skydd som naturreservat.
- Guckuskon är fridlyst enligt 7 § artskyddsförordningen.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken, hela Natura 2000 - området.
- Strandskyddet omfattar land- och vattenområden inom 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd enligt 7 kap. 14 § miljöbalken.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder:

Ytterligare bevarandeåtgärder bedöms i dagsläget (2017) inte vara aktuellt.

Förvaltning av området:

Området är skyddat som naturreservat sedan 1977. Under 2007 genomfördes en revidering av naturreservatets skötselplan i syfte att optimera skötseln av guckuskobeståndet och slåtterängarna. Ytan med naturtypen Höglänta slåtterängar ska skötas genom årlig slåtter och röjning av igenväxningsvegetation. På den restaurerade ytan planeras bete.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

6520 - Höglänta slåtterängar

Areal: 0,7 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgörs av artrika, torra - fuktiga, hävdpräglade ängar i fjällnära och andra höglänta områden (ovanför högsta kustlinjen i Svealand och Norrland). Ibland finns ett inslag av fjällväxter i vegetationen. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slåtterängsskötsel och har ofta även använts som betesmark under senare tid, men ängarna kan vara i ett igenväxningsskede. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är upp till 30 %. Hävdgynnade arter ska förekomma. Höglänta slåtterängar är numera mycket ovanliga och förekommer bara på små arealer i boreal och alpin region eftersom en stor del jordbruket i dessa trakter har rationaliserats eller lagts ner. Slåttermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst hävdgynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet vildbin och fjärilar.

Inom Natura 2000-området Guldplatshagen utgör naturtypen ca 37 % av områdets totala areal. En områdesspecifik beskrivning av området finns under rubriken "Beskrivning av området".

Förutsättningar för gynnsamt bevarandetillstånd är årlig skötsel av slåtterängarna genom slåtter, höbärgning, röjning av igenväxningsvegetation, lövtäkt, fagning samt eventuellt efterbete. Skötseln utformas enligt traktens tradition och objektets hävdhistoria bör vara vägledande för skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter även fortsättningsvis hävdas genom slåtter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30% täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt eftersom det erbjuder skydd och ett bättre mikroklimat. Många insektsarter och fåglar är också beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd och födosök. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker eller trädrika marker. I naturtypen får heller ingen gödsling (förutom gödsel från djur på bete), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av främmande arter förekomma.

Den karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter ska bibehållas. Typiska arter är indikatorarter som reagerar relativt snabbt på naturtypiska hotfaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av höglänta slåtterängar (6520) ska vara minst 0,7 hektar. Årlig slåtter vid rätt tidpunkt ska påverka gräsmarken. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området. Näringsstatusen ska vara naturlig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Träd- och/eller buskskikt ska förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning) och bestå av lövträd. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma. Arter främmande för naturtypen ska inte förekomma. Förekomsten av typiska kärlväxter ska vara allmän-riklig.

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Minskad eller utebliven slåtter och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Slåtter vid fel tidpunkt. Om den t ex sker för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hunnit sätta frön leder det på sikt till en utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Sker slåttern för sent kan kvarliggande organiskt material ge gödslingseffekt.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden som t ex skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel påverkar floran negativt.
- Indirekta faktorer som gödslings- och försurande effekter från nedfall av luftburna föroreningar kan på sikt komma att påverka ängarnas flora negativt.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har arealen höglänta slåtterängar kraftigt minskat under 1900-talet. Anledningen är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, för liten och fragmenterad areal. Mycket få jordbruk finns kvar i de områden där höglänta slåtterängar förekommer och nedläggningen av jordbruk kommer troligtvis att fortsätta. På grund av habitatförlust samt i många fall bristande skötsel av den kvarvarande ängsarealen är många arter som är knutna till ängar starkt hotade och trängda. Prognosen framöver är ytterligare försämring.

Vid gräsmarksuppföljningen 2012 bedömdes naturtypen sammantaget ha fullgod status. Typiska arter av kärlväxter inventerades i en omfattning som visar på ett gynnsamt bevarandetillstånd. Förutom allmänna arter som vårbrodd, ormrot, blodrot och ängsskallra återfanns enstaka fynd av fältgentiana och brudsporre. På området återfanns också enstaka fynd av ohävdarten hundäxing medan älggräs inventerades på fler provytor.

Uppföljning av gjorda skötselåtgärder under 2016 visade att området var fortsatt välhävdad och bevarandetillståndet för de Höglänta slåtterängarna bedöms sammantaget som gynnsamt.

1902 - Guckusko, *Cypripedium calceolus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Guckusko förekommer nästan enbart i områden med hög kalkhalt i marken. Arten växer helst halvöppet på mark med god näringstillgång men Guckusko är också påträffad i flera olika skogstyper. Tillgång på rörligt markvatten är viktigt. Blomningstiden infaller i juni, längst i norr i juli. Arten gynnas av en måttlig störning som håller markerna någorlunda solöppna utan att påverka fältskiktet i någon högre grad. Arten sprider sig vegetativt med jordstammar, men även med mycket lätta vindspridda frön. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är 100 - 1000 meter. Fruktställning kan utebli på alltför skuggiga växtplatser. Arten pollineras av sandbin som fångas in i den uppsvällda blomläppen och endast kan ta sig ut genom en liten öppning i bakre delen av blomman och pollinerar därmed blomman.

Förutsättningar för gynnsamt bevarandetilstånd är halvöppen mark med hög kalkhalt och god näringstillgång samt tillgång på rörligt markvatten. Måttlig störning som håller marken relativt solöppen utan att påverka fältskiktet i någon högre grad. Förekomst av pollinatörer.

Bevarandemål

Arten guckusko (1902) ska ha riklig förekomst med hänsyn till antalet individer. Det ska finnas en lämplig livsmiljö i form av halvöppen mark med måttlig störning och förekomst av pollinatörer.

Negativ påverkan

Arten hotas generellt av:

- Utebliven eller felaktig skötsel som leder till igenväxning och förbuskning vilket missgynnar populationerna av Guckusko.
- Kalavverkning med ett fåtal lämnade träd öppnar oftast omgivningarna alltför drastiskt, och även om inga direkta skador skett på guckuskobestånden så kan andra arter få konkurrensfördelar genom den frigjorda näringen och konkurrera ut guckuskon.
- Körskador i samband med skogsbruk kan lätt ge upphov till lokalt ändrad hydrologi som kan vara mycket skadlig på guckuskobestånden.
- Tramp kring välbesökta guckuskolokaler kan kompaktera marken så att hydrologin förändras samt effektivt hindra arten att spridas vegetativt.
- Ett för kraftigt bete med för mycket kreaturstramp kan slå ut arten.
- Insamling och uppgrävning.
- Brist på pollinatörer.

Bevarandetilstånd

På biogeografisk nivå bedömdes bevarandestatusen 2013 som gynnsam med avseende på utbredning, population och livsmiljö. Framtidsutsikterna bedömdes också som gynnsamma. Guckuskon var tidigare rödlistad men till följd av ökningen under de senaste åren har arten bedömts vara livskraftig och tagits bort från Rödlistan.

Beståndet av guckusko vid Guldplatshagen är en av länets få lokaler. Den första kända dokumenteringen av guckuskobeståndet i Guldplatshagen skedde sommaren 1946, då 14 blommande individer noterades. Efter restaureringen (röjning av gran och återinförd slätter) i samband med reservatsbildningen 1977 har beståndet av guckusko utvecklats positivt. Toppåret hittills är 1996 då 472 (339 blommande, 133 sterila) guckuskor räknades in. Återkommande inventeringar inom reservatsförvaltningen visar dock att beståndet varierar mellan olika år. Under en 10 - årsperiod (2005 - 2015) var det lägsta antalet inventerade

guckuskor 151 och det högsta 343.

Vid inventeringar under 2016 och 2017 har 235 respektive 242 blommande exemplar räknats in. Bevarandetillståndet bedöms som gynnsamt.

Utvecklingsmark

I den sydöstra delen av Natura 2000 - området finns ett område på 1,2 ha som bedömts som utvecklingsmark. Under 2000 påbörjades en restaurering av området (se beskrivning av området) och målnaturtypen är på lång sikt Höglänta slätterängar (6520).

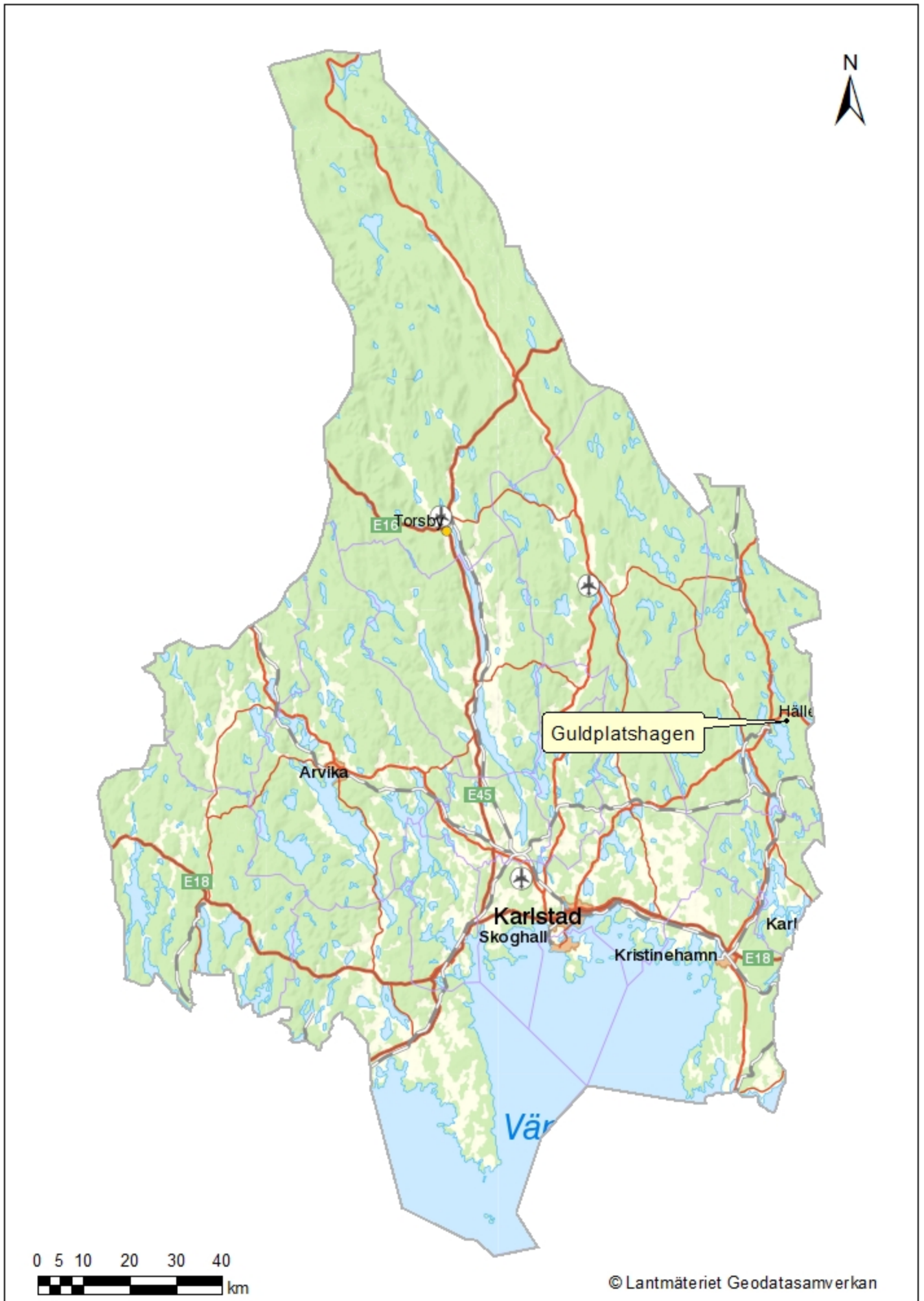
Dokumentation

- ArtDatabanken. Faktablad för rödlistade arter. www.artdata.slu.se.
- Artdatabanken SLU 2014. Arter & naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013.
- Artportalen. ArtDatabanken SLU. Uttag 2016-09-23 och 2017-11-28.
- Länsstyrelsen Värmland. Planeringsavdelningen. Beslut och skötsplan för naturreservatet Guldplatshagen, 1977-04-18. Revidering av skötselplan 2007-12-19.
- Länsstyrelsen Värmland 2006. Bevarandeplan för Natura 2000 - området Guldplatshagen. Fastställd 2006-03-15. Uppdaterat 2007-05-09.
- Länsstyrelsen Värmland 2012. Uppföljning av hävdade gräsmarker i skyddade områden i Värmlands län - inventering av kärlväxter. Länsstyrelsens rapport 2014:16.
- Länsstyrelsen Värmland 2016. Uppföljning av gjorda skötselåtgärder.
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. NV-04493-11. Naturtyp 6520, Höglänta slätterängar. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. NV-01162-10. Art 1902, Guckusko. (<http://www.naturvardsverket.se>).

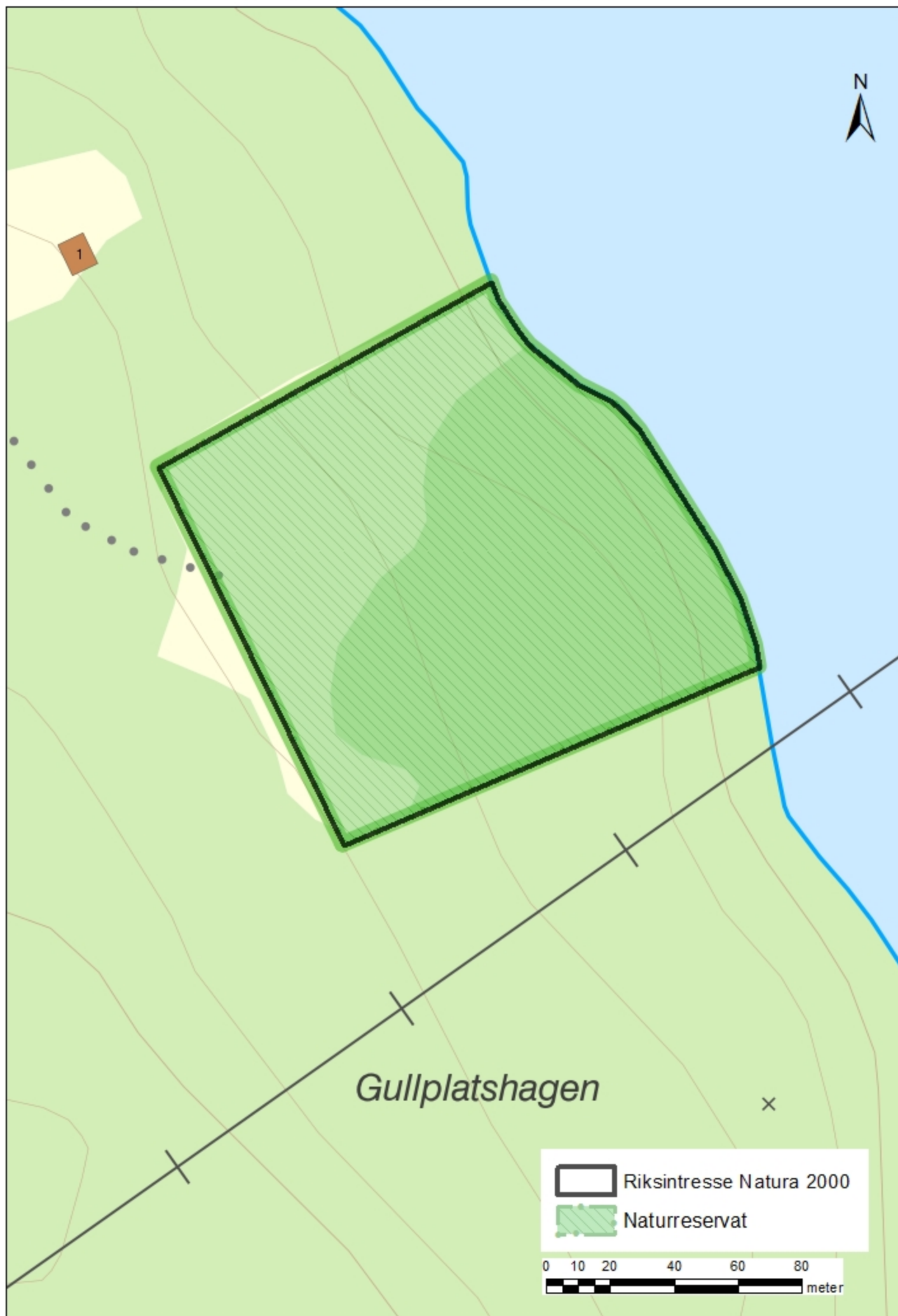
Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

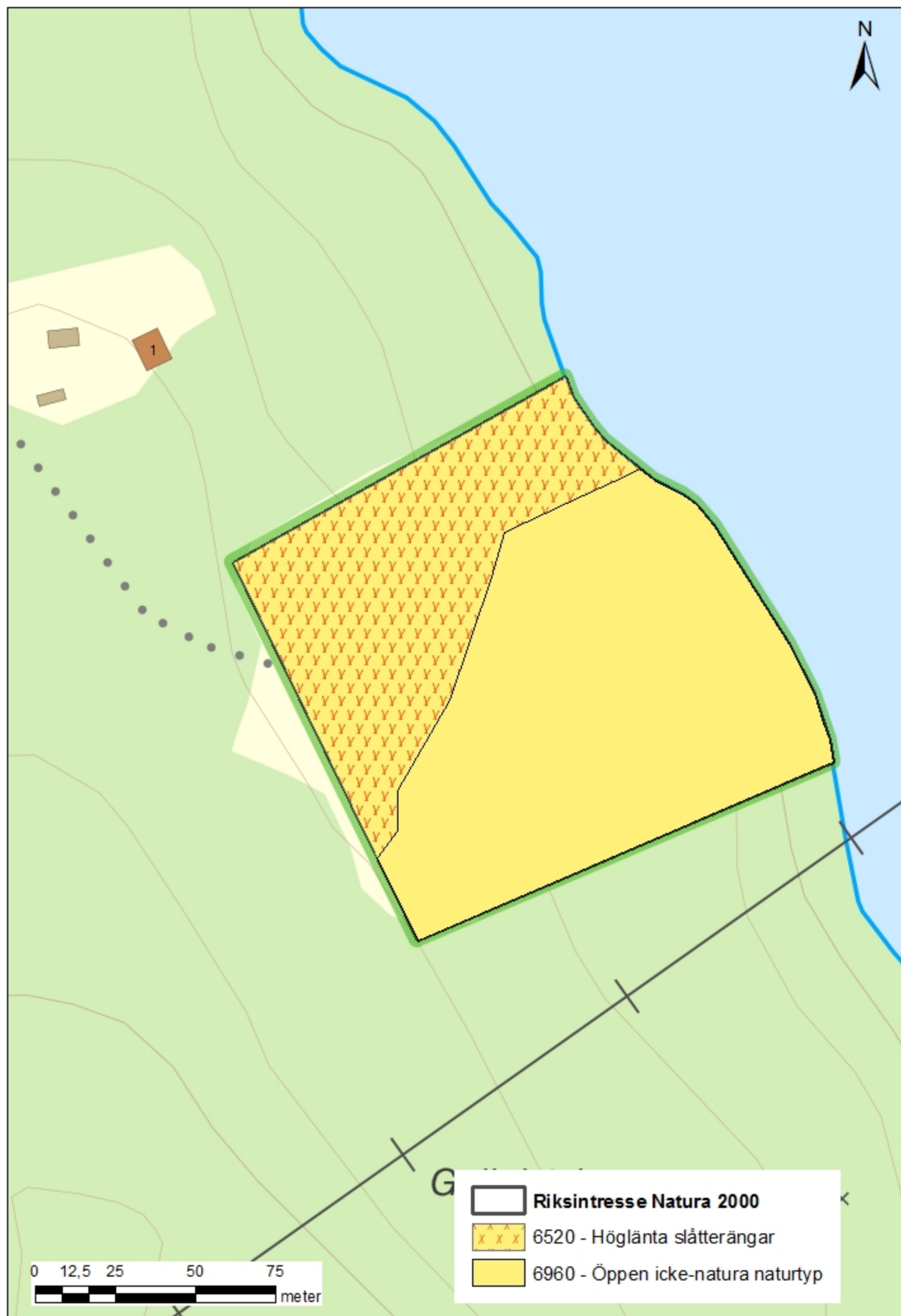
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Guldplatshagen

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Guldplatshagen

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland